

Színe-java

Válogatás Ilona Keserü Ilona életművéből

m21, Zsolnay Negyed, Pécs, 2016. V. 18-ig

N. MÉSZÁROS JÚLIA

A pécsi kiállítás *Ilona Keserü Ilona* életművét abból a szempontból tekinti át, milyen, színekkel kapcsolatos felismerések vezették a festőt a korábbi műveihez képest gyökeresen új, mai képei megalkotásához, mennyire vannak jelen a legújabb munkáiban a korábbi festészeti eredményei, s azok milyen szintémákhoz kapcsolódnak. A mostani életmű-válogatás tehát Ilona Keserü Ilona festészetének legalapvetőbb lényegével foglalkozik: a művész színhasználatára és színkutatásai nyomán felszínre került új meglátásaira, valamint a velük összefüggő eredményekre koncentrálnak. A kiállítás azt vizsgálja, hogyan vált a szín a művész munkásságában elemi képkalkoló eszközből az alkotói gondolkodás legfőbb tárgyává és céljává, az érzékelés kiterjesztésének alapjává az 1959-ben készült *Első absztrakt képtől* máig.

Ilona Keserü Ilona 1958-ban végzett a Magyar Képzőművészeti Főiskolán. 1962 és 1963 között egy évet Olaszországban töltött, ahol nagy hatást gyakorolt rá a múlt és a jelen sokszínű építészetének egyidejű jelenléte, a kultúrák és idősíkok folytonosságának monumentális

léptékű rétegzettsége, a páratlan művészeti örökség és néhány kortárs absztrakt festő belső érzést, élményt kivetítő, felszabadult művészete. Olaszországi élményeinek és tapasztalatainak a feldolgozása segítette hozzá saját művészeti elvei tudatosításához, az alkotási folyamatban a személyesség következetes érvényre juttatásához, ahhoz, hogy érzéseit, gondolatait egyetemes léptékűvé érlelje és tiszta színviszonylatokká egyszerűsítse. Olajjal festett képeit a kezdetektől gyakran többféle anyag és technika együttes alkalmazásával, graffittal, applikálással, varrással, vázsonddomborítással, az anyag meggyűrésével, domború vagy homorú részletekkel kombinálja, hogy az érzéleti modalitások sokféleségével és a közöttük létrejövő felületi, fakturális kontrasztok harmonikus egészbe szervezésével a totalitás élményét adja.

Keserü Ilona 2002-től Ilona Keserü Ilona néven írja alá a képeit. E szabályos ritmusú dallam képzetével társított, új névhasználat sokak számára meglepő, pedig logikusan és szervesen következik a művész önreflektív alkotásmódjából, határozott identitástudatából és saját eredményeinek újabb meghaladásából.

Az az egyetemes művészetben jelentkező alkotói szándék, mely az érzés és gondolat színekkel való megfeleltetési lehetőségeinek kibontásától a zene, a költészet, a tánc, a film és a festészet közötti inter-

ILONA KESERÜ ILONA:

Piros kép (kilences számú), 1966,
olaj, zománc, olajpasztell, vászon,
1650x1200 mm

foró: Horváth S. Gábor

szenzualitás eléréséhez, a totális művészet megteremtését célzó festészeti kísérletekhez vezet, hazai előzmények nélküli Ilona Keserü Ilona festészetében. E festői végcél elérésének fontos állomása az első sorszámozott absztrakt képsorozat, a dombrítással kombinált színsorok, a *Mind* című sorozat, a *Hang-Szín-Tér* című munka, az *Utókép*-sorozat, a *Pillantás* című képek és a találmánynak nevezett színmóbiusz. Művészeti törekvéseinek csúcspontjaként értékelhető 2000 utáni festészete.

Legutolsó alkotói korszakát tiszta absztrakt képek sora jellemzi. A festményeken élénk színű kör, ovális vagy nyújtott formákat látunk a térbe kiáramlani, melyek „hangok”, színváltó, torlódó és sűrűsödő hangtestek, akkordok, vonós váltóhangok. Ezek a festményeken a színek hangzásérzetet generálnak vagy hangzás-, mozgás- és tapintásérzettel kapcsolódnak össze, pusztán önmaguk egymásmellettsége, egymásra hatása, ismétlődése és variálódása, valamint térfogatuk növekedése és csökkenése révén az élő organizmus tulajdonságaira jellemző sajátosságokkal bírnak: közelednek, távolodnak, lebegnek, mozognak, áramlanak, növekednek, változnak, lélegeznek. Színviláguk az 1972-ben Moravyanban festett *Alakuló tér* című kép rendszerbe fűzött színeihez áll közel, ahol azonban a művész az azonos telítettségű színfokozatokat két egymás melletti színből keverte ki, míg itt cangiantechnikával és komplementer színekkel találkozunk.

Az érzékek széles skáláját mozgósító szinesztétikus képek közvetlen előzményei az 1998 és 2006 közötti időszakban alkotott festmények, melyeknél a korábban megszokott, többnyire alap- és elsődleges kevert színek dominanciájára épített, dinamikus fény-árnyék kezeléssel felfokozott kontrasztok és erős színegyüttállások helyett a cangiantechnikát kezdte el szisztematikusan alkalmazni. A késő középkorban és a kora reneszánsz idején általánosan használt festészeti technika, melyet Michelangelo a freskófestészetében komplementer kontrasztokkal kombinálva vitt tőkélyre, egymástól távoli, keveretlen színek egymás mellé helyezését jelenti, mely a világosságérzetet erősítő, feszültséggel teli, magas fényintenzitást eredményez.

A cangiantechnikát a művész ösztönösen már nagyon korán használta, de csak erősen redukált színegyüttésekben. A 60-as évek végén gyakori hármasszincsoport – a vörös, a rózsaszín és a narancs – képein meglepő, élénk színhatást eredményezett. Akkor elkezdett színkutatásai a saját redukatív színvilágát a spektrum további színeivel kiterjesztő, harmonikus paletta megalko-

Fotó: Horváth S. Gábor

tására irányultak. 1972-ben erre két verziót dolgozott ki az említett *Alakuló tér* és a *Hullámvás* című, szlovákiai művésztelepi munkáinak megalkotása kapcsán. Ezek tekinthetők első saját színrendszereinek, amelyek az idők folyamán tovább módosultak, finomodtak és bővültek. A bőrszínek pigmentekből való kikeverésével folytatott kísérleteinek eredménye a tört színekből alkotott, folyamatos színsor az 1970-es évek végén, amelyet a *Mind* című, 1980 és 1990 között festett, I-től X-ig sorszámozott képeinél a fénytörés színeiből álló sor kombinálásával használt először szisztematikusan, majd szintetizáló igénnyel a *Panno* című négyrészes festményén, később a komplementer színekkel festett képeinek harmonikus egyensúlyban tartásához, 2000 körül pedig a Színmagyarázatokhoz. A bőrszínek szintartalmának felfedezése segítette hozzá, hogy beemelje palettájába azokat a szürkés-fekete és barna színeket, melyeknek a pályakezdést követően háttér fordított.

Tiszta színekből alkotott, egyszerű színsor az 1974-es *Színszlop*, szisztematikusan a színrendszer az alapja a monumentális *Hang-Szín-Tér* című installációnak, majd labirintusképeinek és színmóbiuszainak. A labirintusok folyamatos színsorának bőrszínekkel való komplex rendszerbe fűzésére, korábbi szintémái közös szintézisbe emelésére példa a *Feladvány* című, felfokozott tér- és mozgásélményt nyújtó kép.

ILONA KESERÜ ILONA:
Hangok, 2009,
olaj, vászon, relief,
63x80 cm

ILONA KESERÜ ILONA:
Sűrűsödő hangtestek, 2012,
olaj, vászon, 80x200cm

Fotó: Horváth S. Gábor

ILONA KESERÜ ILONA:
Beltenger, 2009,
olaj, vászon,
150x200 cm

forrás: Horváth S. Gábor

Az 1980-as évek eleje az utóképhasokra épülő művek hosszú sorának kezdete. Ez olyan terület, amellyel kevés festő foglalkozott Keserü előtt, s a nyugati művészetben is csak a pop arttól és a strukturalista konkrét művészettől kezdve van jelen a festészetben. Az utóképhas jelenségével és a komplementer kontrasztokkal való elmélyült foglalkozás előzte meg a cangiante-technikára való ráismerést és annak tudatos használatát. A legnagyobb színintenzitás elérésének lehetőségei motiválták, az eredmény további utakat nyitott meg a művész számára.

Ilona Keserü Ilona művészetének legfőbb sajátossága az extatikus élményt nyújtó totális színfestés, mely 1965-től jelentkezett festészetében. Képeit inntentől kezdve önerejű festményeknek nevezi, ami alatt azt érti, hogy pusztán belső összetevőik interakciója eredményeként, formák felidézése és mindenféle magyarázat nélkül képesek hatást gyakorolni a nézőre s bennük élményszerű érzést kelteni. Pályája kezdetén az önálló absztrakt festészet a célja. A színek fokozatosan veszik át a formai, plasztikai alakítás, térképzés szerepét. Kezdetben jelszerű, asszociatív formakészlettel és gesztusszerű, spontán képelemekkel dolgozik, ahol a formából fokozatosan kiiktatja a reprodukív vagy szimbolikus mozzanatokot és a képi imaginációra helyezi a hangsúlyt. A színek

jelentőségének felismerése vezet rá, hogy hang- és testérzetet, tapintási érzést, érzelmeket és térbeli mozgást kapcsoljon össze a színintenzitás növelésével. A különféle színkísérletek eredményeinek integrálásával az 1970-es évek végén szinesztétikus hatású képeket alkot – képes megszüntetni az érző szubjektum és a tárgyhoz kötődő percepció formai és szimbolikus jelentésbeli megfelelése közötti legcsekélyebb diszharmoniót is. Ezekben a műveiben fényből, színből, tömegeből, vonalból, mozgásból, ritmusból és dinamikából táplálkozó energiává, sugárzó térré alakítja vásznain személyes világának és a világban való aktív jelenlétének lényegévé tömörített mozzanatait. Keserü a festészet és a plasztikai alakítás hagyományos eszközével dolgozik, a színnel mint tiszta érzetté átlényegített anyaggal, mint struktúraterepítő erővel, mint dinamikus mozgással, feszültséggel teli téri lehetőséggel. Egyéni színsorokat, kevert és keveretlen színekből álló, valamint testszínnel kombinált és integrált színrendszert, végül végtelenített színtestet teremt.

Tapintható és mélyen átélhető közelségbe hozza képi világát, legbelsőbb gondolatait, érzéseit és reflexióit, melyet valósággá és természetévé lényegít át, s amit az organikus lét öntudatlan gesztusaiból született jelenségként állít élénk. Művészetét a kívülről és belülről láttatás, az intimitás és a monumentalitás, a mozdulatlanság és a mozgás, a jelenidejűség és az időtlenség kettősségéből fakadó intenzív külső-belső feszültség, a közvetlen megszólító erő és az adott témára való nagyfokú koncentrálttság jellemzi.